

**ВИЩИЙ
АНТИКОРУПЦІЙНИЙ
СУД**

**Аналіз
здійснення правосуддя
Вищим антикорупційним судом у 2019 році
(як судом першої інстанції)**

Київ
2020

ЗМІСТ

1. Вступ	2
2. Загальні обсяги роботи суду	3
3. Показники розгляду кримінальних справ	6
4. Показники розгляду процесуальних звернень, поданих в порядку здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях	8
4.1. Результати розгляду клопотань слідчого, прокурора та інших осіб на стадії досудового розслідування	8
4.2. Результати розгляду скарг на дії, рішення чи бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування	11
4.3. Результати розгляду заяв про відвід	13

1. Вступ

На виконання вимог пункту 2 частини 1 статті 32 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», частини першої статті 4 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» здійснено аналіз стану здійснення судочинства Вищим антикорупційним судом як судом першої інстанції за період з 05 вересня 2019 року по 31 грудня 2019 року.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС) є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України.

Правову основу діяльності ВАКС становлять Конституція України, закони України, чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Процесуальна діяльність ВАКС здійснюється у відповідності з нормами Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Завданням ВАКС є здійснення правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства.

Повноваження та склад ВАКС визначені статтями 4, 5 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».

З метою автоматичного розподілу справ між суддями, забезпечення автоматизації процесів проходження процесуальних документів, здійснення процесуального контролю, відстеження порядку проходження справ та документів, автоматичного направлення судових рішень до Єдиного державного реєстру судових рішень та відповідно до положень статті 35 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у ВАКС функціонує автоматизована система документообігу суду – комп'ютерна програма «Д-3» (далі – КП «Д-3»).

Аналіз здійснено на підставі звітів за формами № 1-К ВАКС про розгляд матеріалів кримінального провадження, № 1-О ВАКС про оперативність розгляду судових справ, № 1-ПП ВАКС про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види покарань, затверджених наказом ВАКС від 20 грудня 2019 року № 127, та інформації, внесеної до автоматизованої системи документообігу суду КП «Д-3».

Метою цього аналізу є надання кількісної характеристики діяльності ВАКС як суду першої інстанції для оцінки ефективності його правозастосовної роботи та інформування громадськості про результати процесуальної діяльності. В аналізі висвітлено результати процесуальної діяльності ВАКС за 2019 рік.

2. Загальні обсяги роботи суду

Відповідно до положень статті 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», статті 5 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд», наказу

Державної судової адміністрації України від 31 липня 2018 року № 371 «Про визначення кількості суддів Вищого антикорупційного суду» кількісний склад суддів ВАКС як суду першої інстанції становить 27 одиниць. Указом Президента України від 11 квітня 2019 року № 128/2019 «Про призначення суддів Вищого антикорупційного суду» суддів ВАКС призначено на посади.

Згідно з рішеннями зборів суддів ВАКС від 07 травня 2019 року № 4 «Про визначення кількісного та персонального складу слідчих суддів», № 5 «Про запровадження спеціалізації для слідчих суддів» та від 20 вересня 2009 року № 2 «Про збільшення кількості слідчих суддів та визначення персонального складу слідчих суддів» для 9 суддів ВАКС строком на один рік визначено спеціалізацію – слідчий суддя. Станом на кінець звітної періоду одна суддя з числа слідчих суддів перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами.

Тобто фактично у 2019 році судочинство у ВАКС як в суді першої інстанції здійснювалося 26 суддями, з яких 8 – слідчими судді.

У період роботи з 05 вересня 2019 року по 31 грудня 2019 року до ВАКС надійшло 3835 справ і матеріалів, які становлять:

- 205 кримінальних справ, або 5 % від загального обсягу надходження справ і матеріалів до суду;
- 3628 клопотань, скарг, заяв, поданих під час досудового розслідування (93 %);
- 69 заяв про відвід (2 %);
- 2 заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами.

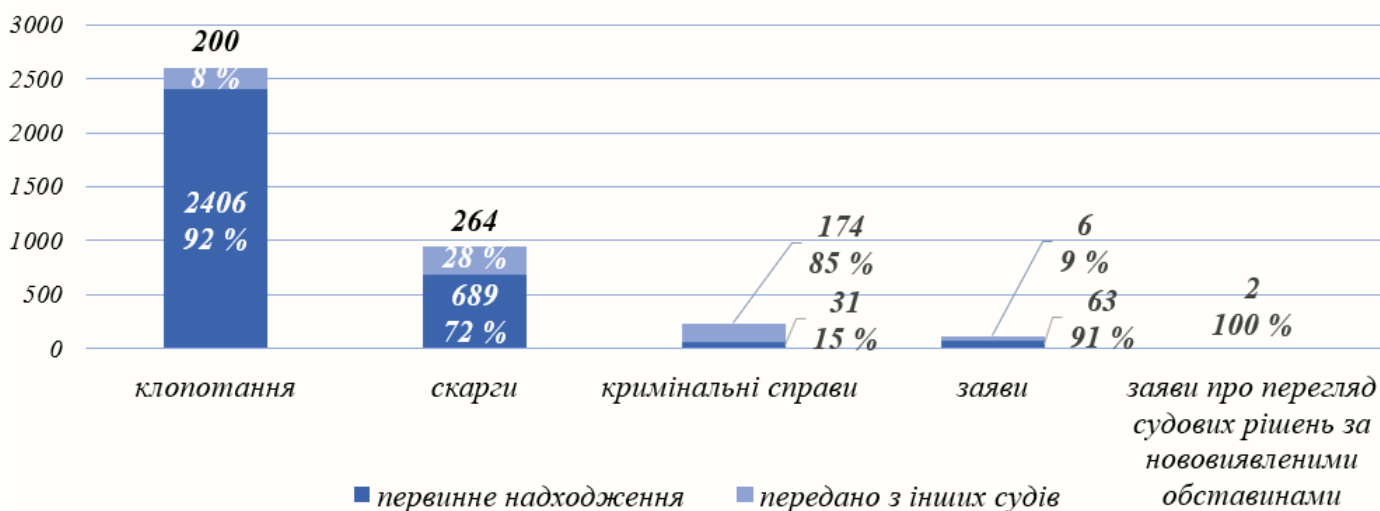
Особливістю надходження процесуальних звернень періоду 2019 року є те, що значна їх частина передана на розгляд з інших судів, а саме:

- 174 кримінальні провадження (справи), або 85% кримінальних проваджень, що надійшли;
- 470 клопотань, скарг, заяв, поданих під час досудового розслідування (13% тих, що надійшли);
- 2 заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами (100%).

Детальну структуру надходження процесуальних звернень до ВАКС за їх видами відображено в гістограмі 1.

Гістограма 1

Структура надходження процесуальних звернень до ВАКС

За результатами розгляду матеріалів та справ ВАКС закінчено провадження за 3368 зверненнями, або у 88 % загального надходження ВАКС. Найбільша їх частина припадає на клопотання, скарги, заяви, подані в порядку здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях на стадії досудового розслідування та становить 3310 одиниць або 98 % від загального розгляду. Решта (2 %) закінчених проваджень розподілилася між кримінальними справами та заявами про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами. Детальну структуру закінчених кримінальних проваджень ВАКС відображено в діаграмі 1.

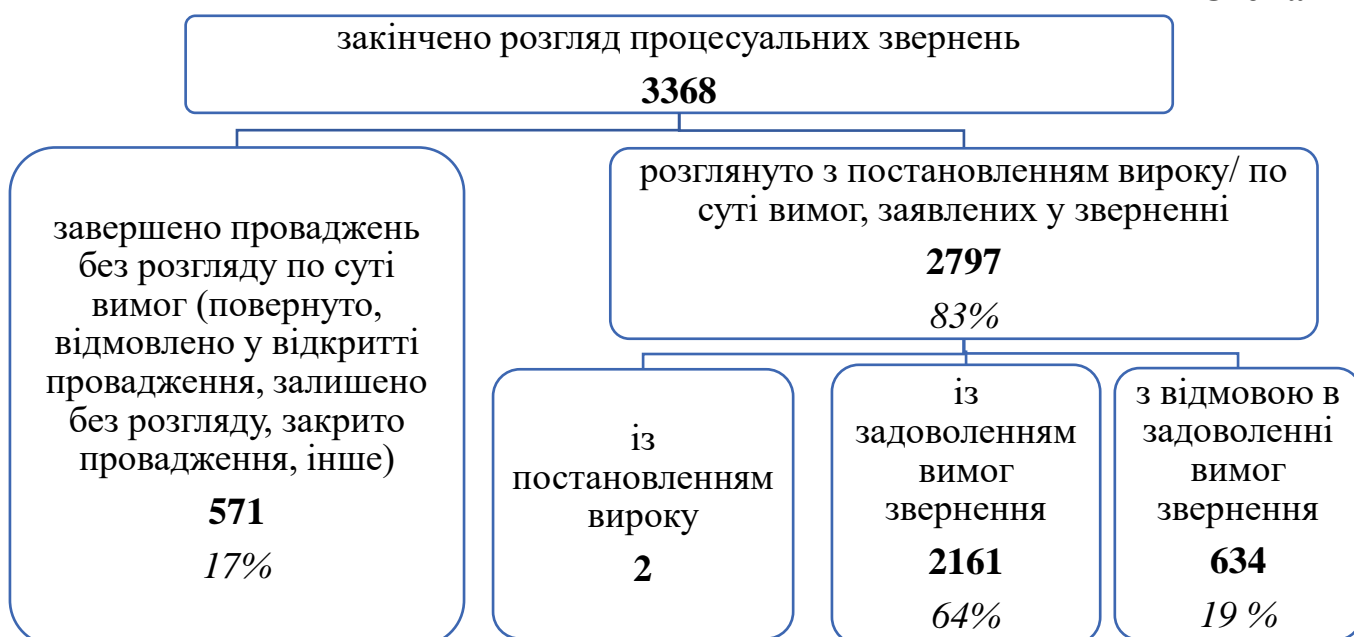
Діаграма 1

Структура закінчення кримінальних проваджень ВАКС за їх видами

Результати розгляду ВАКС кримінальних справ та матеріалів за видами ухвалених рішень відображено в схемі 1.

Схема 1

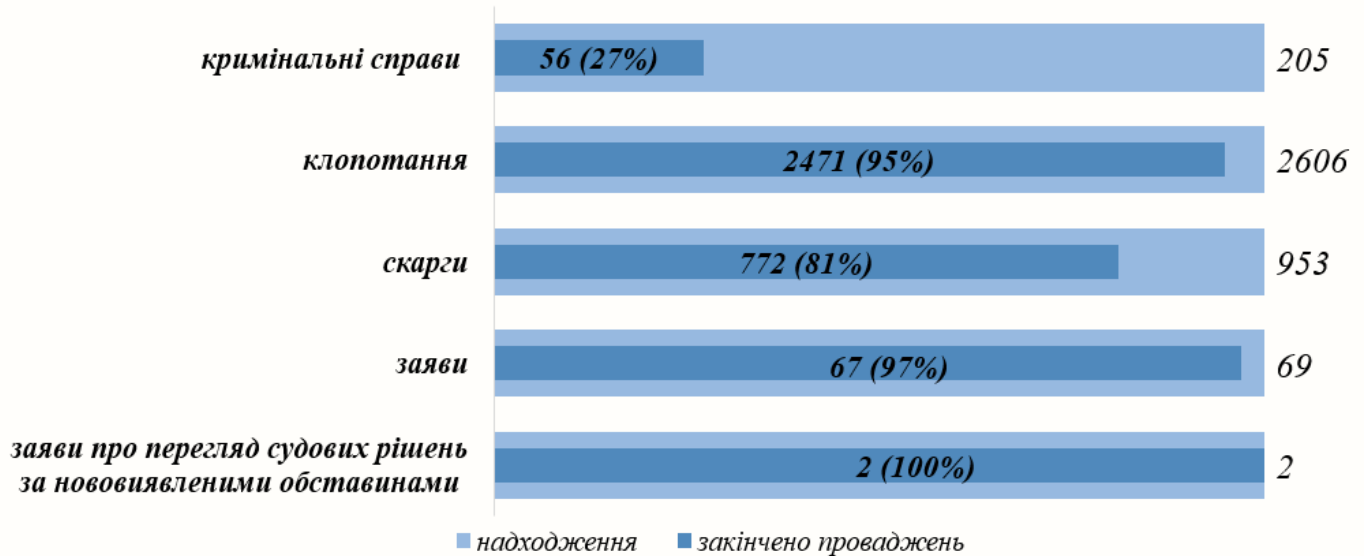

Як свідчать дані схеми, частина процесуальних звернень, розгляд яких відбувся із ухваленням ВАКС рішень по суті заявлених вимог, майже у п'ять разів перевищує частину тих, розгляд яких завершився в інший спосіб.

Співвідношення показників надходження процесуальних звернень і закінчення проваджень за ними відображено в гістограмі 2.

Гістограма 2

Співвідношення показників надходження та закінчення проваджень справ і матеріалів у ВАКС за їх видами

Середня кількість справ і матеріалів, що надійшли на розгляд у звітному періоді в розрахунку на одного суддю ВАКС, становить 147 одиниць.

Кількість матеріалів і кримінальних справ, що залишились не розглянутими у звітному періоді, становлять 467 одиниць, або 12 % загального надходження ВАКС. Між процесуальними зверненнями за видами цей показник розподілився наступним чином:

- 149 кримінальних справ, або 32 % від загальної кількості справ і матеріалів, що залишились нерозглянутими ВАКС станом на 31 грудня 2019 року;
- 135 клопотань, або 29 % нерозглянутих звернень ВАКС;
- 181 скарга, або 39 % нерозглянутих звернень ВАКС;
- 2 заяви.

3. Показники розгляду кримінальних проваджень (справ)

Відповідно до частини 1 статті 33¹ КПК України ВАКС підсудні кримінальні провадження стосовно корупційних злочинів, передбачених в примітці статті 45 Кримінального кодексу України, статтями 206², 209, 211, 366¹ Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з умов, передбачених пунктами 1-3 частини п'ятої статті 216 КПК України.

Як зазначалося, в період з 05 вересня 2019 року по 31 грудня 2019 року до ВАКС надійшло 205 кримінальних проваджень (справ), з яких одна справа – з обвинувальним висновком (за нормами КПК України 1960 року).

Із зазначеної кількості 174 кримінальні справи (85%) передані до ВАКС з інших судів. Судове провадження у цих справах розпочато: у 33 – в 2019 році, у 56 – в 2018 році, у 37 – в 2017 році, у 29 – в 2016 році, у 9 – в 2015 році, у 6 – в 2014 році, у 3 – в 2013 році і в 1 справі – у 2011 році. Наведені дані щодо тривалості провадження свідчать про високий рівень складності справ, переданих до ВАКС.

Кількість осіб, провадження стосовно яких перебували в суді у 2019 році, становить 436.

За видами кримінальних правопорушень кримінальні справи, що перебували на розгляді, розподілилися наступним чином:

- 47 проваджень про вчинення злочинів проти власності, або 23 % від загальної кількості кримінальних справ, що перебували в провадженні ВАКС у 2019 році;
- 15 – про злочини у сфері господарської діяльності (7 %);
- 1 – про злочини проти авторитету державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів (0,5 %);
- 141 – про злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг (69 %);
- 1 – про злочини проти правосуддя (0,5 %).

Наказом Державної судової адміністрації України від 21 грудня 2018 року № 622 «Про затвердження Загального класифікатора спеціалізацій та категорій справ» затверджено, зокрема, коефіцієнти складності кримінальних справ за категоріями та коефіцієнти складності окремих процесуальних питань, які визначено в межах від 2 до 55.

Так, для суду першої інстанції зазначений класифікатор встановлює коефіцієнт складності кримінальних проваджень з обвинувальним актом щодо злочинів проти власності – 35, щодо злочинів у сфері господарської діяльності – 45, щодо злочинів проти авторитету державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів – 30, щодо злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг – 50, щодо злочинів проти правосуддя – 14.

Коефіцієнт складності кримінального провадження стосовно осіб, щодо яких застосовується особливий порядок кримінального провадження (стаття 480 КПК України), класифікатор визначає на рівні 55. Необхідно зазначити, що цей показник є найвищим серед справ і в 2019 році в провадженні ВАКС перебувало 33 справи щодо таких осіб.

Середньостатистичний коефіцієнт складності справ, які перебували в провадженні суду у звітному періоді, за категоріями становить 46, що свідчить про загальну високу складність справ у суді.

Детальніше структуру кримінальних проваджень за їх видами викладено в гістограмі 3.

Структура кримінальних проваджень (справ) ВАКС за їх видами

<i>Злочини проти власності</i>	Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	47
<i>Злочини у сфері господарської діяльності</i>	Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	15
<i>Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та</i>	Підкуп працівника підприємства, установи чи організації	1
<i>Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг</i>	Зловживання владою або службовим становищем	36
	Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги	1
	Декларування недостовірної інформації	15
	Прийняття пропозицій, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою	65
	Незаконне збагачення	2
	Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми	1
	Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі	14
	Зловживання впливом	7
<i>Злочини проти правосуддя</i>	Незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах системи правосуддя	1

У досліджуваному періоді ВАКС завершено 56 проваджень за кримінальними справами (27 % справ, що перебували на розгляді) щодо 101 особи (23 % всіх осіб, провадження щодо яких перебували в суді).

Найбільша частина проваджень за кримінальними справами закінчено передачею справ за підсудністю – у 50 випадках. У 3 випадках – суд повернув обвинувальні акти прокурору як такі, що не відповідають положенням КПК України. Ухваленням судового рішення про відмову в затвердженні угоди і повернення прокурору для продовження досудового розслідування закінчено провадження за 1 кримінальною справою. Постановленням вироку завершено 2 кримінальних провадження, одне з яких – на підставі угоди між прокурором та обвинуваченим про визнання винуватості.

У досліджуваному періоді у ВАКС призначено 250 судових засідань у кримінальних провадженнях (справах), з яких: 184 – підготовчих та 66 – в порядку судового розгляду.

Станом на 31 грудня 2019 року у провадженні ВАКС не розглянутими залишаються 149 кримінальних проваджень щодо 323 осіб.

4. Показники розгляду процесуальних звернень, поданих в порядку здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування

Згідно з положеннями частини другої статті 33¹ КПК України слідчі судді ВАКС здійснюють також судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності ВАКС.

Так, у період з 05 вересня 2019 року по 31 грудня 2019 року до ВАКС надійшло 3628 клопотань, скарг, та заяв в порядку частини 2 статті 33¹ КПК України.

Кількість проваджень за такими зверненнями, розгляд яких завершено, становить 3310 одиниць, або 91 % від загальної кількості зазначених матеріалів, що перебували на розгляді ВАКС, а саме:

- 2795 проваджень закінчено розглядом по суті вимог звернень (85 % завершених);
- 336 звернень повернуто заявникам (10 % завершених);
- за результатами розгляду 179 звернень ухвалено інші рішення суду (5 %).

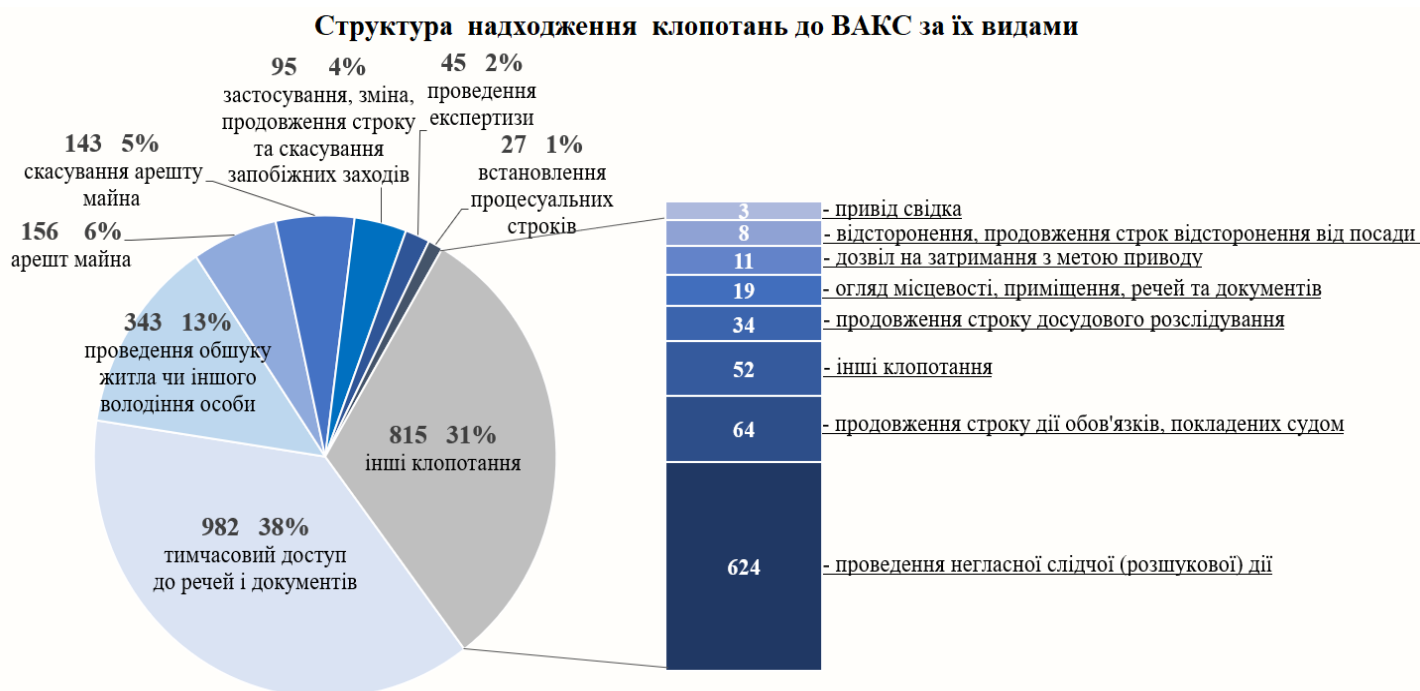
Станом на 31 грудня 2019 року не завершеними залишилися 318 проваджень за клопотаннями, скаргами та заявами, поданими під час досудового розслідування, або 9 % таких звернень, що надійшли у звітному періоді.

4.1. Результати розгляду клопотань слідчого, прокурора та інших осіб на стадії досудового розслідування

У звітному періоді на розгляд слідчих суддів ВАКС в порядку частини 2 статті 33¹ КПК України надійшло 2606 клопотань.

Детальну інформацію щодо структури надходження до ВАКС клопотань за їх видами наведено в діаграмі 2.

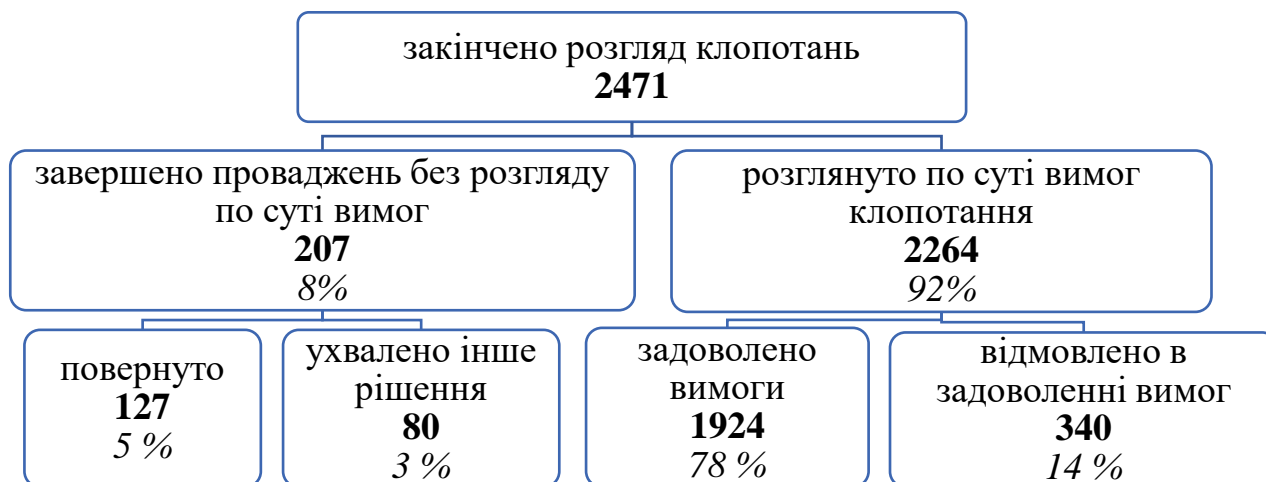
Діаграма 2

У 2019 році ВАКС розглянуто 2471 клопотань, поданих до суду на стадії досудового розслідування, що становить 73 % загального розгляду ВАКС справ та матеріалів.

Структуру результатів розгляду клопотань наведено у схемі 2.

Схема 2

З викладеного вбачається, що слідчі судді ВАКС за результатами розгляду клопотань у 3,5 разів частіше приймали рішення про задоволення (часткове задоволення) вимог, заявлених у клопотаннях, ніж інші рішення, а відмовляли у задоволенні вимог – лише за кожним восьмим зверненням. Повернення у зв'язку із недодержанням заявниками процесуальних вимог відбулося за кожним 20 клопотанням.

Так, слідчі судді ВАКС у 2019 році розглянули таку кількість клопотань (за категоріями):

- 931 про тимчасовий доступ до речей і документів, або 95 % від кількості клопотань цієї категорії, що надійшли до суду;
- 343 про проведення обшуку житла чи іншого володіння особи (100 %);
- 151 про арешт майна (97 %);
- 116 про скасування арешту майна (81 %);
- 90 про застосування, зміну, продовження строку та скасування запобіжних заходів (95 %);
- 44 про проведення експертизи (98 %);
- 25 про встановлення процесуальних строків (93 %);
- 771 інше клопотання (95 %):
 - 589 про проведення негласної слідчої (розшукової) дії;*
 - 64 про продовження строку дії обов'язків, покладених судом;*
 - 34 про продовження строку досудового розслідування;*
 - 19 про огляд місцевості, приміщення, речей та документів;*
 - 11 про дозвіл на затримання з метою приводу;*
 - 8 про відсторонення, продовження строк відсторонення від посади;*
 - 3 про привід свідка;*
 - 44 інших клопотання.*

Під час розгляду клопотань про застосування запобіжних заходів слідчими суддями ВАКС ухвалено 7 судових рішень про застосування альтернативних

запобіжних заходів. В одному випадку стороною обвинувачення заявлялася вимога про застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, проте слідчий суддя застосував запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання; у 6 випадках вимог про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до трьох осіб застосовано запобіжний захід у вигляді застави, до інших трьох – у вигляді домашнього арешту.

Станом на кінець звітнього періоду не розглянутими залишилися 135 клопотань, або 5 % загальної кількості клопотань, що перебували на розгляді ВАКС.

4.2. Результати розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування

У звітному періоді на розгляді слідчих суддів ВАКС перебувало 953 скарги, подані учасниками кримінального провадження на стадії досудового розслідування.

Структуру надходження скарг, поданих в порядку здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальних провадженнях, за їх категоріями наведено в діаграмі 3.

Діаграма 3

Структура надходження скарг до ВАКС за їх видами

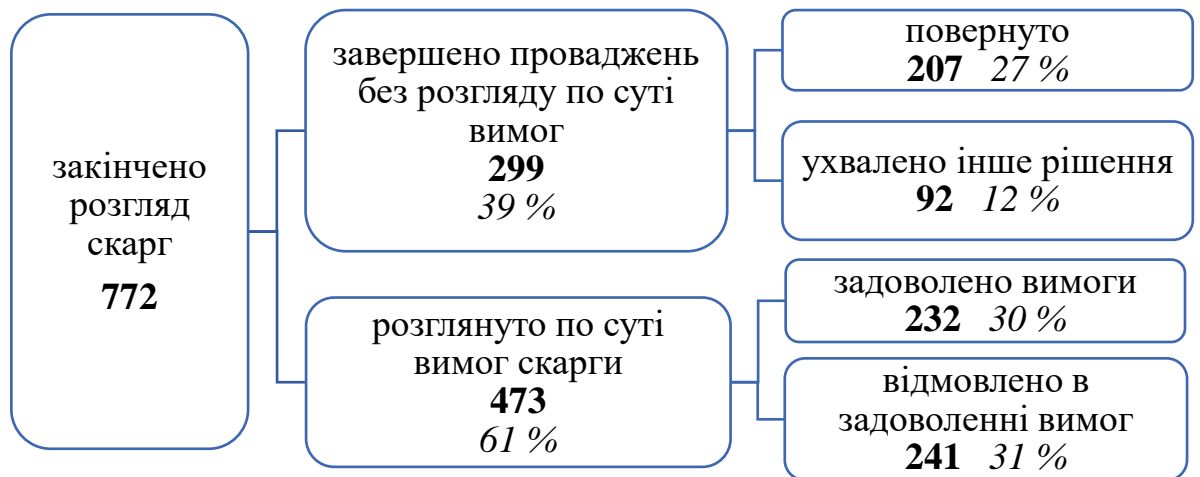

Найчастіше (у 75% скарг) заявниками оскаржувалась бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

У звітному періоді слідчими суддями ВАКС закінчено розгляд у 772 провадженнях за скаргами, поданими під час досудового розслідування, що становить 81 % всіх скарг, що перебували на розгляді в суді.

Детальну структуру судових рішень, ухвалених за результатами розгляду скарг слідчими суддями ВАКС, наведено в схемі 3.

Схема 3

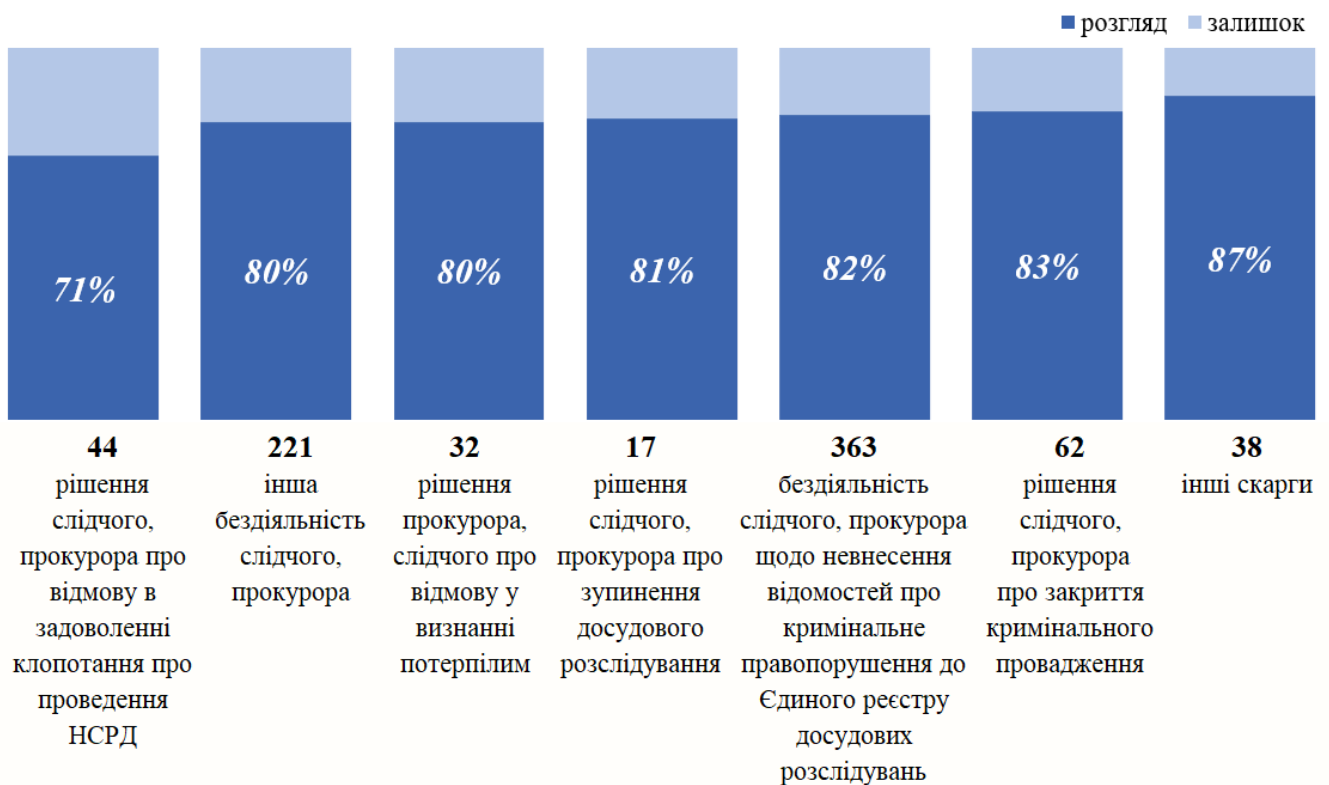

З аналізу викладеної інформації вбачається, що в більшості випадків слідчі судді ВАКС розглядали скарги на дії, рішення чи бездіяльність слідчого, прокурора та інших осіб під час досудового розслідування по суті заявлених вимог. При цьому результати вирішення питання щодо обґрунтованості вимог процесуального звернення розподілилися майже порівну, а кожному четверту скаргу було повернуто заявникам у зв'язку із недодержанням процесуальних вимог, встановлених КПК України.

Здійснення розгляду скарг у досліджуваний період за їх категоріями відбувалося майже рівномірно (% від надходження), що підтверджується інформацією, викладеною в гістограмі 4.

Гістограма 4

Структура розгляду скарг слідчими суддями ВАКС за їх видами

Станом на кінець звітнього періоду не розглянутими залишилася 181 скарга, або 19 % загальної кількості скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора під час досудового розслідування, що перебували на розгляді ВАКС.

4.3. Результати розгляду заяв про відвід

У звітньому періоді на розгляд до ВАКС надійшло 69 заяв про відвід слідчого судді, прокурора, детектива, слідчого або самовідвід судді.

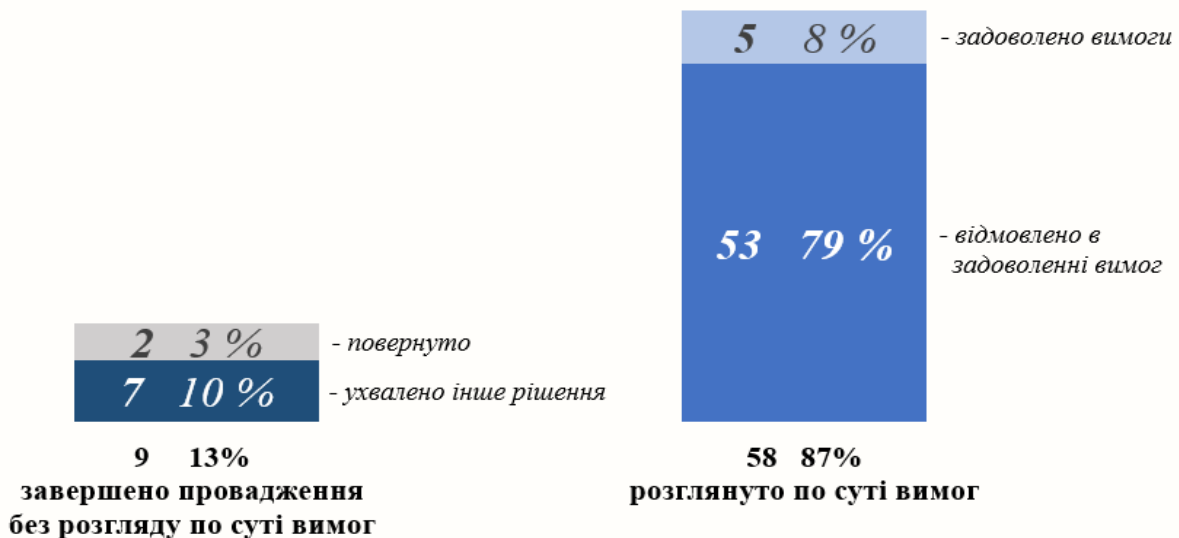
Так, заявниками подано:

- 38 заяв про відвід судді, або 55 % всіх заяв про відводи, що перебували на розгляді ВАКС;
- 23 заяви про відвід детектива (групи детективів) (33 %);
- 5 заяв про відвід прокурора (7 %);
- 2 заяви про відвід слідчого (3%);
- 1 заява про самовідвід доповідача (1 %).

Закінчено розглядом у 2019 році 67 заяв, або 97 % звернень такого типу, що перебували на розгляді в суді. Структуру розгляду заяв про відвід за видами судових рішень наведено в гістограмі 5.

Гістограма 5

Структура розгляду заяв про відвід за видами судових рішень

2 заяви про відвід прокурора повернуто заявникам як такі, що не підсудні ВАКС; 2 заяви про відвід слідчого і детектива повернуто на розгляд до судів, з яких ці заяви надійшли до ВАКС, як помилково надіслані.

Задоволенням вимог заяв про відвід закінчився розгляд 5 заяв: 1 – про відвід детектива та 4 – про відвід судді. Також задоволено 1 заяву про самовідвід.

В задоволенні вимог решти поданих заяв (53) відмовлено, так як заявниками не надано належних та допустимих доказів наявності підстав для їх задоволення.

Крім того, сторонами кримінального провадження двічі подавалися заяви про відвід суддів, які здійснюють розгляд заяв про відвід слідчих суддів. Такі заяви залишено без розгляду відповідно до положень частини 4 статті 81 КПК України.

Не розглянутими станом на 31 грудня 2019 року залишилися 2 заяви про відвід.

Аналіз статистичних даних показав, що початок роботи ВАКС охарактеризувався інтенсивними темпами розгляду справ і матеріалів. Про це свідчать кількісні показники середнього надходження справ і матеріалів на суддів та їх розгляду, що становлять 148 справ і матеріалів проти 130 завершених за ними проваджень.

В частині щомісячних значень надходження та розгляду ВАКС спостерігається стабільність показників. Середньомісячне надходження до ВАКС у 2019 році становить 959 матеріалів та справ, розгляд – 842 провадження.

Загалом протягом досліджуваного періоду у ВАКС призначено 3865 судових засідань, 38 з яких проведено в режимі відеоконференції. Судові засідання відклалися з причин неприбуття учасників кримінального провадження 69 разів. За результатами проведення одного судового засідання ухвалено судові рішення у 1457 кримінальних провадженнях.

Частина справ та матеріалів ВАКС, розгляд яких закінчено у 2019 році, складає 83 % тих, які надійшли на розгляд, що є позитивним показником результатів роботи суду на початковому етапі його діяльності.

***Відділ судової статистики,
аналітичної роботи
та узагальнення судової практики***